

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-134>

Віталій Сініков

*магістр 2 року навчання кафедри оперної підготовки та музичної режисури
Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського*

*Науковий керівник: Касьянова Олена Василівна,
кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України,
професор кафедри оперної підготовки та музичної режисури
Національної музичної академії імені П. І. Чайковського
(Київ, Україна)*

Vitalii Sinikov

*2nd year master's student
of the Department of Opera Training and Music Direction of the
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
Scientific supervisor: Kasianova Olena Vasylivna,
Candidate of Art History, Professor, Honored Artist of Ukraine,
Professor of the Department of Opera Training and Music Direction of the
Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3383-9892>

© Сініков В., 2025.

РЕПЕРТУАРНІ УПОДОБАННЯ МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНИХ ТЕАТРІВ

У РІЗНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ НА ТЛІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Анотація. Проаналізовано репертуарні уподобання музично-драматичних театрів різних регіонів України в умовах сучасних соціокультурних викликів. Досліджено особливості формування репертуарної політики у Західній, Центральній, Південній, Східній та Північній Україні, що відображають національно-патріотичні орієнтири, соціальні проблеми, психологічну терапію, а також інноваційні форми театральної комунікації. Наголошено на ролі театрів як осередків культурної безпеки, міжрегіонального діалогу та збереження ідентичності в умовах війни та трансформації суспільства.

Ключові слова: музично-драматичний театр, репертуар, соціокультурні виклики, регіональні особливості, культурна ідентичність.

Українські музично-драматичні театри протягом своєї історії не лише зберігали культурні традиції, але й реагували на зміни, що відбувалися у суспільстві. У сучасних умовах, коли країна стикається з численними викликами – війною, внутрішніми трансформаціями, – театри стали не лише осередками естетичної творчості, але й дзеркалом колективної свідомості. Репертуарні уподобання театрів різних регіонів України свідчать про прагнення не тільки

задовольнити культурні потреби громади, але й стати платформою для суспільного діалогу, осмислення історії, мови, національної ідентичності.

Україна – держава з розмаїтим культурним ландшафтом. Театри в різних регіонах мають свої традиції, свою публіку, свій ритм, і тому репертуарна політика формується не тільки на основі естетичних принципів, але й згідно з соціокультурним контекстом кожного регіону.

У Західній Україні (зокрема в театрах Івано-Франківська, Львова, Тернополя, Рівного, Луцька) помітний посилений акцент на національно-патріотичному репертуарі. Це не дивно, адже в умовах війни такі теми, як боротьба за незалежність, гідність, збереження національної культури, є визначальними. Значну частину афіші становлять вистави, присвячені історичним особам (Олекса Довбуш), культурним героям, постатям з фольклору, а також на твори українських класиків. У цих виставах важливу роль відіграє мова – звучить автентична українська, збережена в діалектах, піснях, обрядах.

Центральна Україна, зокрема Київ, Черкаси, Кропивницький, Полтава, демонструє поєднання класики та сучасності. Тут театри часто включають до репертуару як світову драматургію, так і новітні українські п'єси. Характерною рисою є тематичне розмаїття: від філософських роздумів про сенс буття – до гостросоціальних сюжетів, що піднімають проблеми війни, внутрішньо переміщених осіб, криз ідентичності. З огляду на присутність столиці як головного театрального центра країни, тут активно впроваджуються сучасні форми сценічного мистецтва, зокрема постдраматичний театр, мультимедійні інтервенції, інтерактив.

У південних регіонах (Миколаїв, Херсон, Одеса) театри дедалі більше об'єднують у своєму репертуарі легку жанрову драматургію, музичні вистави, а також твори з антивоєнною риторикою. Одеський театр демонструє поєднання гумору, сатири й трагічної глибини – це один із найефективніших інструментів культурної рефлексії регіону, що зазнає постійного тиску з боку зовнішнього ворога.

На Сході України (Харків, Краматорськ) – ситуація особлива. Театри існують у прикордонному або прифронтовому середовищі, а тому основною функцією мистецтва тут стає психологічна терапія, осмислення травми, збереження єдності. Репертуар зосереджується навколо тем втрат, витривалості, надії. Особливо важливими є документальні форми, проєкти на основі реальних подій, свідчень очевидців війни. Театри тут нерідко перетворюються на центри гуманітарної допомоги, майданчики підтримки.

На Півночі України (Житомир, Чернігів, Суми) важливими залишаються класичні твори, водночас увага до воєнної тематики зростає. У репертуарі з'являються постановки про незламність духу, роль громади, солідарність, а також вистави, створені за участі ветеранів чи переселенців.

Театри змінюють не лише репертуар, але й форми комунікації з глядачем. У багатьох регіонах активізуються мобільні театри, проєкти на відкритих майданчиках, у сховищах, шпиталях, прифронтових містах. Цікавим стає і тематичне оновлення: до уваги беруться такі явища, як міграція, жіноче лідерство, екологія, гендерна рівність, рефлексія над минулим. Особливої ролі набуває сучасна українська драматургія, яка формує новий погляд на національну ідентичність і мову. Вистави зосереджуються на пошуку нових сенсів, трансформації традицій, створенні образів героя сучасності – часто трагічного, але незламного. Глядачі стають активними учасниками діалогу, нерідко сцена перетворюється на трибуну для висловлення громадянської позиції. З огляду на нові реалії театри почали використовувати інноваційні технології, мультимедійні засоби, працювати у форматі перформативного мистецтва. Такі зміни дають змогу не тільки урізноманітнити репертуар, але й долучити молодь, створити ширший доступ до театру. Водночас зросла потреба у психологічному театрі, що працює з внутрішніми травмами, страхами, переживаннями. Через мистецтво – до відновлення, терапії, спільного проживання досвіду.

У фокусі уваги залишається й українська класика: Леся Українка, Іван Франко, Михайло Старицький. Але постановки оновлюються, адаптуються до

сучасного глядача. Відбувається переосмислення традицій – не як застиглих форм, а як живих, відкритих до сучасності феноменів.

Репертуар музично-драматичних театрів України сьогодні є не просто відображенням художніх тенденцій – він фіксує культурний і духовний стан суспільства, вбираючи як регіональні особливості, так і загальнонаціональні прагнення до самоусвідомлення. Класичні тексти, збагачені новими режисерськими підходами, набувають сучасного звучання, актуалізуються через переживання сьогодення. Театри дедалі активніше реагують на виклики часу, пропонуючи глядачеві постановки, що піднімають складні соціальні теми: війни, мови, еміграції, водночас зберігаючи патріотичний і моральний вектор. На особливу увагу заслуговує сучасна українська драма, яка, позбавлена штучної ідеологізації, влучно вловлює нерв епохи та говорить чесною, зрозумілою мовою, тим самим залучаючи молодіжну аудиторію. Завдяки репертуарній політиці театри стають осередками культурної безпеки, міжрегіонального діалогу та збереження ідентичності. У цьому процесі глядач набуває нового статусу – не споживача, а співтворця театрального простору. Театр в Україні – це вже не лише мистецький інститут, але й соціокультурний індикатор, що реагує на пульс епохи й сприяє єднанню нації через мистецтво.

Repertoire Preferences of Music and Drama Theatres in Different Regions of Ukraine in the Context of Contemporary Sociocultural Challenges

***Abstract.** The repertoire preferences of music and drama theatres in different regions of Ukraine under contemporary sociocultural challenges are analyzed. The specific features of repertoire policies in Western, Central, Southern, Eastern, and Northern Ukraine, which reflect national-patriotic orientations, social issues, psychological therapy, as well as innovative forms of theatrical communication are examined. The role of theatres as centres of cultural security, interregional dialogue, and preservation of identity in the context of war and societal transformation is emphasized.*

***Keywords:** music and drama theatre, repertoire, sociocultural challenges, regional features, cultural identity.*